

SONUÇ BİLDİRGESİ

“Eğitimin bizatihi kendisi, eşitsizlik ve şiddet kaynağı olmaktan çıkarılmalıdır”.

EĞİTİM SEN'in düzenlediği “TOPLUMSAL BİR SORUN OLARAK ŞİDDET” sempozyumu, Ankara'da 20-21 Mayıs 2006 tarihlerinde gerçekleştirildi.

1. Gün (20 Mayıs 2006) EĞİTİM SEN Genel Eğitim Sekreteri İsmail SAĞDIÇ ile EĞİTİM SEN Genel Başkanı Alaaddin DİNÇER'in açılış konuşmalarını yaptığı sempozyum dört oturum halinde yapıldı: İlk oturumda Çukurova Üniversitesi'nden Prof. Dr. Adnan GÜMÜŞ “Şiddet Sorunu, Türleri ve Okullarımızdaki Yoğunlukları”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden Doç. Dr. Kemal İNAL “Ekonomik ve Sosyal Sistemin Okuldaki Şiddete Etkileri” konulu bildirimleri sundu.

İkinci Oturum Ankara Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mithat SANCAR'ın başkanlığında yapıldı ve “ŞİDDETİ DOĞURAN VE BESLEYEN NEDENLER” başlığı altında; “Yoksulluk, İşsizlik, Savaş ve Göç” (Doç. Dr. Nilay ÇABUK KAYA, Ankara Üniversitesi); “Medya ve Şiddet” (Prof. Dr. Meral UYSAL, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü); “Çocuk-Televizyon ve Şiddet” (Ar. Gör. Gülnaz KARATAY, Hacettepe Üniversitesi); “Bilgisayar Oyunlarında Şiddet” (Yrd. Doç. Dr. Firdevs GÜMÜŞOĞLU, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi); “Toplumsal Yapı, Kültürel Doku ve İnançlar” (Doç. Dr. Serdar DEĞİRMENCİOĞLU); “Madde Bağımlılığı ve Şiddete Etkisi” (Psikolog Aysin KURTULUŞ, Dr. Metin ESEN, Ankara Numune Hastanesi AMATEM Kliniği); “Aile İçi Şiddet” (Doç. Dr. Ayşen GÜRCAN, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdür Vekili) bildirimleri sunuldu.

2. Gün (21 Mayıs 2006) İsmail SAĞDIÇ'ın başkanlık ettiği “EĞİTİM VE ŞİDDET” adlı Üçüncü Oturumda ise; “Okulda Şiddetin Nedenleri ve Yaşananlar” (Prof. Dr. Dilek GÖZÜTOK, Ankara

Üniversitesi); “Örtük Program ve Şiddet” (Prof. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ, Adnan Menderes Üniversitesi); “Ders Kitapları ve Şiddet” (Prof. Dr. Sedat SEVER, Ankara Üniversitesi); “Okul Yönetimi ve Öğretmenin Rolü” (Prof. Dr. Nejla KURUL TURAL, Ankara Üniversitesi) başlıklı bildiriler sunuldu.

Oturum Başkanlığını Alaaddin DİNÇER'in yürüttüğü Dördüncü Oturum “ÇÖZÜM ÖNERİLERİ”ne ayrıldı. Bu oturumda “Egemenlik İlişkilerine Felsefece Bakış” (Prof. Dr. Uluğ NUTKU); “Yeni Program, Yeni Ufuklar” (Prof. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ, Adnan Menderes Üniversitesi); “Politik Eğitim” (Prof. Dr. Adnan GÜMÜŞ, Çukurova Üniversitesi); “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Katkısı” (Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Başkanı); “Gençler 'Vur Abalı' Değil” (Doç. Dr. Erol GÖKA, Numune Hastanesi Psikiyatri Kliniği Şefi); “Bakanlığın Şiddetle İlgili Çalışmaları” (Kemal İncecik, MEB Temsilcisi); “Velilerin Gözüyle Şiddet” (İsmail GÖKTAŞ, ÖVDER Temsilcisi); “Öğrenci Gözüyle Şiddet” (Hüseyin ARSLAN, Ankara Mamak Anadolu Lisesi Öğrencisi) konulu bildiriler sunuldu. Ayrıca öğretmenler katkıda bulundu. Bu oturumda özellikle çözüm önerileri tartışıldı.

Altı Çizilen Bazı Noktalar

“TOPLUMSAL BİR SORUN OLARAK ŞİDDET” sempozyumunda şiddete ilişkin betimlemeler ve belirlemeler arasında **özellikle vurgulanan bazı noktalar** şu şekilde özetlenebilir:

- Egemenlik ilişkilerinin hükümler olduğu her yerde, şiddet de bulunmaktadır.
- Eğitim de bir tür egemenlik ilişkisidir (örgün eğitimin günümüzdeki ortak tanımı, “istendik davranış kazandırma” yani okulun öğrenciye davranış empoze ettiği bir egemenlik ilişkisidir).
- Eğitim sistemi, tam bir hiyerarşiye dönüşmüş bulunmaktadır. Sınıflar arasında, okul türleri arasında, mahalle-semtler arasında, bölgeler arasından, gelir grupları arasında, cinsiyet grupları

arasında ... pek çok ayrımcılık ve hiyerarşi okulun "içeriğinden" olmuştur.

- Okullar sıkıştırılmış bir sıkıştırma aracına dönüştürülmüştür. Şiddetin üretildiği, sürdürüldüğü, öğretildiği "şiddet kurumuna" dönüşmüştür. Bu anlamda karakollar ve askeriye bile, daha iyi konumda bulunmaktadır.
- Egemenlik ve hiyerarşik yapılanmanın odağında ise; neoliberalizm ve küreselleşme söylemi altında gizlenmeye çalışılan emperyalizmin yarattığı eşitsizlikler ve kamusal alanın tasfiyesi yatmaktadır.
- Örtük programlama bir yana, açık müfredatlar bile, "milli gurur, milli bilinç, milli ülkü" ilkelerine göre şekillendirilmektedir. 50 yıllık "Türk Milliyetçiliği" ve "İslam" ideolojisine, çoğu kez de bu ikisinin bireşimine dayalı olarak sürdürülen otoriter-muhafazakar toplum yaratma mühendisliği, büyük oranda başarılı olmuş; "itaat" ve onun kardeşi olan "kendinden olmayana tahammülsüzlük" (ya sev, ya terk et) temel değer haline getirilmiştir. Sadık, suskun, itaatkar yani "eline vur ekmeğini al" anlayışı, "eti senin kemiği benim" anlayışı; hem alttakinin hem de üsttekinin şiddetine dönüşmektedir.
- Bunun tarihi kökleri, patrimonyalist-paternalist devlet geleneğine dayanmaktadır. Üsttekinin alttakine her tür emri verme hakkı, "Allah'ın kılıcı padişah" geleneği, bir başka deyişle istibdat veya despotizm kültürü hala sürmektedir. Bürokratik otoriter okul istenmektedir.
- Modernleşme de, gelinen noktada "boyun eğen" kişi istemektedir. Yönetişim kavramı da, yönetme esasına dayanmaktadır. Taraflar olarak servisçi, kantinci, özel sektör öngörülmektedir. Son amaç da "oydaşmadır". Oysa oydaşmanın (konsensus) bizatihi kendisi, son ölçüt olarak güçlünün egemenliğini öngörmektedir.
- Okul, neredeyse tümüyle insandan, insani ve yaşama ait gerçeklikten kopmuş, ona yabancılaşmıştır. Ne işsizlik, ne yolsuzluk, ne

Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, Sonuç Bildirgesi

AB, ne de savaş ve işgaller okulun gündemindedir. Ne köylünün, ne kentlinin; ne tarımın ne sanayinin; ne erkeğin, ne kadının; ne işçinin, ne öğrencinin sorunu okulun konusu değildir. Politik-ideolojik olduğunu bile inkar edecek, bunu dahi göremeyecek kadar körleşmiştir.

- Bir yandan onurlu yaşam olanaklarının kısıtlanması, diğer yandan halkın (öğrenci ve öğretmenlerin) her geçen gün karar süreçlerinden daha da dışlanması, bunlara eşlik eden dogmatik-muhafazakar değerler; şiddeti, insanın kendini ifade edebildiği en yaygın yöntem haline getirmektedir. "Sözün yerini şiddet almaktadır". "Nöbetleşe yoksulluk, nöbetleşe şiddet" döngüsü oluşmaya başlamıştır.
- Günlük 4 saatlik ortalamayla ekran başında kalan kişiler, binlerce şiddet vakası ve ölüme tanıklık etmektedir. Acı bile "eğlendirici" olarak sunulmaktadır. "Elindeki silahla daha güçlüsün" imgesi çok yaygın kullanılmaktadır. Bilgisayar oyunları da dahil filmler, aslında politik önceliklere göre üretilmekte ve kolay erişilebilir hale getirilmektedir. "Amerikan ordusunu sevdirmeye" veya "Hamburg'da Türkleri temizlemeye" yönelik oyunlar bulunmaktadır. Çocuklar bu filmde geçen tipleri taklit etmekte (model almakta) ve onlarla özdeşim kurmaktadır (benimsemektedir). Sanki yasaklar da, özgürlükler de tersine işletilmektedir. Acilen "eleştirel medya okuryazarlığı" geliştirilmelidir.
- Hem kendine dönük şiddet (intihar, uyuşturucu vb.), hem de başkasına dönük (kişiler arası) şiddet artış eğilimindedir. "Gücü yeten yetene" durumu yaygınlaşmaktadır.
- Bir yandan "linç kültürü", diğer yandan her tür "Semra Hanım Sendromu" veya "simgesel" ve "sanal şiddet" (sıralar, protokoller, filmler, medya) iç içe geçmiştir.
- Evde, okulda, askerde, işte, sokakta, bayram yerinde ... her yerde şiddet uygulanmakta ve şiddete tanıklık edilmektedir.
- Şiddet, o kadar kanıksanır hale gelmiştir ki, "öğrenci dayak talep

eder”, “veli ayrımcılık ister” hale getirilmiştir. Şiddet olayları, “vakayı adliyeden” sayılmaya başlanmıştır,

- Bütün tartışmalar ve projeler, sanki “öğrencisiz” ve “öğrenciyi rağmen” sürdürülmekte, kararlar onların gıyabında oluşturulmaktadır.
- Kurbanlaştırma törensel hale getirilmiştir.
- Farklılık, “düşmanlıkla” bir tutulmaya başlanmıştır.
- Şiddet meşru görülmektedir. “Çocuğun iyiliği için/hak ettiği için” dayak atılmaktadır.
- Güvensizlik, umutsuzluk, çaresizlik, sıkıştırılmışlık; ne yazık ki çocuklarımızın en yaygın duygusu haline gelmiştir.
- Öğrenme süreçleri derinliğinden koparılmış, öğrenciler “testle eğitilir, tostla beslenir” hale düşürülmüştür.
- Yaftalama süreçleri o kadar işletilmektedir ki (göçmenler, boşanmış aileler vb. gibi) giderek sorunun esas nedenleri ve daha gerçekçi çözüm yolları unutulmakta, yön değiştirilmekte, çözüm yerine “telafi” süreçleri öncelik kazanmaktadır.

Çözümüne Yönelik Bazı Öneriler

Yukarıdaki betimlemeler ve belirlemeler içinde de şiddeti önlemeye yönelik neler yapılması gerektiğine dair bazı ipuçları yer alıyorsa da, “TOPLUMSAL BİR SORUN OLARAK ŞİDDET” sempozyumunda özellikle altı çizilen **çözümüne yönelik bazı öneriler** şu şekilde özetlenebilir:

- Her şeyden önce “aspirin türü” çözümler olmadığı gibi, “naif” duyarlılıkların da yeterli olmadığı unutulmamalıdır.
- Makro mikroya, mikro makroya kurban edilmeden konuya sorun odaklı olarak yaklaşılmalıdır.
- Makro gelişmelere bakılırsa, şiddetin bir çözüm yolu olarak sunulduğu en yaygın tip, savaşlardır. Emperyalizmin günümüzdeki evresi; kaygan demokrasi, kaypak ittifak ve çapraz savaşlar evresi olup, global şiddetin nereden ve hangi yoğunlukta

geleceğini kestirmek oldukça güçtür. Barışa katkı için güvenlik konseyinin, acilen silahsızlanma konseyine dönüştürülmesi gerekir.

- Mikro düzeyde yaklaşırsa, sorunların tanımlanabilmesi, bazı çözüm yollarının oluşturulabilmesi ve farkındalık düzeylerinin yükseltilebilmesi için bu tür sempozyumlar ve çalıştaylar artarak sürdürülmelidir.
- Her şeyden önce veri tabanları, stres ve şiddeti artırıcı ön koşulları, risk kaynaklarını tespiti yönelik çalışmalar artırılmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı şiddet sorununa yaklaşımında samimi bulunmamaktadır. Çoğu araştırma başvurularına bile izin vermemektedir. Akademik araştırmalar için, Bakanlığın izin zorunluluğu kaldırılmalı, izinler sadece bilgi verme zorunluluğu ile sınırlı tutulmalıdır. Milli eğitim istatistikleri, şiddet türlerini ve yoğunluklarını da içerecek şekilde genişletilmelidir, veri tabanları oluşturulmalıdır.
- Bazı somut eylem planları da oluşturulmalıdır. 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı toptan "dayağa son" kampanyalarına dönüştürülebilir.
- Aileye de okul örnek olacağından, çözüm modelleri öncelikle okullarda geliştirilebilmeli ve uygulanabilmelidir.
- Öncelikle olaylar örtülmemeli, her bir olay rapor edilmelidir.
- Okullar büyük, sınıflar kalabalık, bahçeler yetersiz, laboratuvarlar yok denecek düzeyde. Bu koşullar altında insanın kendini gerçekleştirebileceği olanaklar bulunmuyor. Bu altyapı ve fiziki koşulların karşılanmasına yönelik tedbirlerin alınması, şiddete yol açan stres kaynaklarını azaltacaktır.
- Gerek öğrenci, gerekse öğretmene yönelik pek çok beklenti ve yük bulunuyor, her geçen gün de daha ağır şartlar altında kalıyorlar, ancak bunun karşılığı özlükler ve olanaklar sunulmuyor. Bu, stresi ve dolayısıyla şiddeti sürekli artırıyor. Bu beklentilere uygun koşulların sağlanması, özlük ve mesailerin verilmesi gerekiyor.

- Gerek eğitim fakülteleri, gerekse stajyerlik süreci ve müfettişlik sistemi, sorun çözme becerileri konusunda yetersiz bulunmaktadır. Öğretmenler, stresle nasıl başa çıkılacağını bilememektedir. Şiddet yerine alternatif çözüm yolları ile ilgili broşürler hazırlanıp başta öğretmenler olmak üzere tüm toplumsal taraflarla paylaşılmalıdır.
- Her tür ayrımcılık, kayırmacılık, iltimas ile aşırı iş yükü gibi öğeler de siyasal ve “ekonomik” şiddet anlamına gelmektedir. Ayrımcılık konusunda farkındalıklar oluşturulmalı ve tedbirler alınmalıdır.
- Rehberlik hizmetleri, bir disiplin veya kontrol aracı olarak değil, daha demokratik bir okul ve daha insancıl bir eğitim anlayışına katkı sunacak şekilde algılanmalı ve düzenlenmelidir. En önemlisi de, rehberlik hizmetleri “insan yönetimi” konseptine dönüştürülmemelidir.
- “Dilsiz düşünülemez”. Bunun için kavramsal yetkinliğin örgütlenmesi gerekiyor. Öğrenme süreçleri, okul öncesinden başlayarak yazınsal ve sanatsal uyarılarla çeşitlendirilmelidir. Düşünce eğitimi kadar, duyuşsal eğitime de; fiziki sağlık kadar duygudüşünce sağlığına da özen gösterilmelidir.
- “Kariyerizm” ve terfi mekanizmaları yaşamın tüm alanlarına sirayet etmiş olup, ilköğretim 1. sınıfa kadar inerek sıra arkadaşları arasında bile “rekabet” yaratmaktadır. “Sonuç değil, süreç değerlendirilmelidir”.
- Yapay gündemler değil, gerçek gündemler; ezber değil “yaparak yaşayarak öğrenme” esas alınmalı; günlük yaşamın sorunları, gençlerin politik, etnik, cinsel, gelecek yönelimi ve tüm bunlarla özdeşimleri okulun gündemine dönüştürülmeli; yaşamın gündemi okulun gündemi olmalıdır.
- İdeallerin oluşturulması da, seçeneklerin tercihi de hem politik, hem de ideolojiktir. Bir an önce politik eğitim konsepti eğitim kavramı haline ve okullarımızın bir boyutu haline getirilmelidir.

- Politik eğitimin, “demokrasi” eğitimi gibi kavramlar altında silikleştirilmemesine de özen gösterilmelidir.
- “Eğitimin bizatihi kendisi eşitsizlik ve şiddet kaynağı olmaktan çıkarılmalıdır”. Her bir öğrenci, her bir öğretmen, her bir insan “tam kişi” olarak görülmeli ve çelişmeli varlıkları da dahil her şeyden önce varlıkları, yani insan oldukları “koşulsuz kabul” edilmelidir.
 - Oydaşma değil, çelişmeli varlık hakkı öngörülmelidir. Öğrenci ve öğretmenler nesne konumunda değil, tam birer taraf olarak süreçlerde yer alabilmelidir. Milliyetçilikle bağımsızlıkçılık, ortodoksi ile özerklik, dogma ile eleştiri, oydaşma ile çelişki, dışkı kültürü/çıktı ile nitelik/süreç, öğretme ile öğrenme, nesne ile özne arasındaki süreklilik ve boşluklar göz önünde bulundurulmalıdır.
 - Bir kez daha tekrarlırsak “aspirin çözümler” yok ama “yapılacak çok şey” bulunmaktadır. En büyük yanılgı, belki de “formülde” değil, bizatihi “formül arayışının kendisindedir”. Dışkı kültürüne değil, insan olmak için asgari yaşanır ortamların sunulmasına öncelik verilmelidir. Diplomalı işsizler değil, insan olmanın koşulları sağlanabilmelidir. Şiddet; en çok da, insanca yaşam koşullarının eksikliğinin bir dışavurumudur; yaşamın şiddeti en ağır şiddeti oluşturmaktadır. En çok da yaşamın stresi (anomi), sağlam grup arayışlarını (tarikât, şef, baba) tetiklemede ve farklı olana tahammülsüzlüğü (dışlamayı) artırmaktadır. İtaat ve şiddet el ele gitmektedir. Bunun öncelikle alt yapısı “onurlu bir yaşam için gerekli olanakların sağlanabilmesinden” geçmektedir.
 - Okulun nesnesi de, öznesi de sonunda insandır. Pek çok sorun da insan olabilmeyi başardığımızda çözülecektir. Belki söylemesi çok kolay, ama yapılması en zor şey, tam da bu “insan olabilmekten” geçiyor.